

За „Избрани съчинения на Пенчо Славейков“ от 1923 г. и

концепцията на съставителката Мара Белчева

Гл. ас. д-р Мая Ангелова

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме

В навечерието на десетгодишнината от смъртта на Пенчо Славейков, през 1923 г., Министерството на народното просвещение издава луксозен том с избрани съчинения на поета, съставен от Мара Белчева и редактиран („прегледан“) от Боян Пенев. Две години по-рано, през 1921 г., Боян Пенев, който е и председател на сформирания комитет Пенчо Славейков, започва публикуването на събрани съчинения на големия поет, като при публикуването на „Епически песни“ например Пенев изключително внимателно редактира текстовете, според нанесените авторски ръкописни бележки върху екземпляр от 1907 година.

Томът с избрани творби, съставен от Мара Белчева и приготвен в сътрудничество с Боян Пенев, има изключително оригинална и интересна композиция. Съставителката разроява и прегрупира цялости, които в литературноисторическата ни памет имат устойчива херменевтична окръгленост. Може би най-ярък пример ще извлечем от разрояването на стиховете от „На Острова на Блажените“ в нов цикъл, първи в тома от 1923 г., озаглавен „Лирически песни“, където във фина концептуална мрежа избрани миниатюри от „Сън за щастие“ се редуват с лирически трепети на островните поети. В осмия, последен дял на книгата, озаглавен само „Характеристики“, са приютени очерците на седем от поетите (без стихотворните им цикли), включени в „На Острова на блажените“, като на първо място е публикуван и мистифицирания очерк за Олаф ван Гелдерн (из „Епически песни“, 1907 г.). Останалите са очерци на: Боре Вихор, Силва Мара, Стамен Росите, Тихо Чубра, Ралин Стубел, Бойко Раздяла, Иво Доля. Разделът завършва с очеркови статии за Гьоте и Хайне, публикувани от Пенчо Славейков в книгата „Немски поети“ от 1911 година.

Вторият дял на изданието от 1923 г., съставено от Мара Белчева е озаглавен „Немски Поети“. Избраните преводни стихове са не само екстракт на книгата на Пенчо Славейков от 1911 г. – отделни автори изцяло отпадат, а други са прибавени. (В отделен пети том на „Събрани съчинения“ „Немски поети“ излиза и под редакцията на Боян Пенев през 1921 година).

Трети дял на изданието от 1923 г. е озаглавен „Епически песни“. Тук също освен редуция и нова композиция има и добавени творби.

В четвъртия дял са публикувани трите части на „Кървава песен”, като текстът им трябва да се сравни не само с приживе публикуваните първи две части, а и с тритомното издание на Комитет „Пенчо Славейков”, от което I-ви и II-ри том (1919 г.) излизат под редакцията на д-р К. Кръстев, а III-ти том (1920 г.) под редакцията на Б. Пенев.

Пети, отделен дял, заема статията на П. Славейков „Българската народна песен”, а шести е отделен за една от най-важните статии от началото на века на П. Славейков „Българската поезия преди и сега” (така звучи заглавието от 1923 г.). Към тях, като седми дял, е прибавен пространния очерк „Петко Рачев Славейков” от 1901 година.

Освен списък, озаглавен „Съчиненията на Пенчо Славейков” на 522 стр. и няколко лаконични съставителски уточнения на стр. 523, книгата няма разгърнат библиографски или друг научно-справочен апарат. Появата на публикационна година под творбата е изключителна рядкост, което е плод на осъзнато отношение към творчеството и делото на Пенчо Славейков.

В наблюденията върху композицията на книгата откриваме няколко важни идейни доминации: Идеята на П. Славейков за постигането на идеалната творба, творбата шедьовър, е осъществена от Мара Белчева (и Боян Пенев) не само на текстологично ниво, чрез спазване на последната воля на автора и зачитане на последните корекции на творбите, а и чрез специфична избирателност и преподредба на поетическите масиви, чрез акцентирание и използване на силните позиции в отделните глави, като подтиснат се явява хронологическия вектор, за сметка на един универсализираща концептуална структура. (В предговора си, озаглавен „Бегли спомени”, Мара Белчева споделя за заявеното самосъзнание на Славейков, че „Успокоения”, *Cis moll*”, „Сърце на сърцата” *трябва да влязат при Омира, Сократа, Христа, Ницше и др.*).

Идея за включване на поетическото дело на Славейков в общоевропейското пространство е осъществено на много нива, като най-забележимо е обединяването на очерците на фиктивни поети от „На Острова на блажените” с очерците за Гьоте и Хайне. В същата посока може да се тълкува и второто място на раздела с преводната поезия „Немски поети”, който е внаден между оригиналните творби, обединени в двата раздела „Лирически песни” и „Епически песни”. Виждаме, че освен за изграждане на пълноценен образ и открояване на интелектуалния ръст на Славейков, подобно разчупване на съдържанието има ярко подчертана художествена идеология.

Друга важна идейна доминанта, определяща оригиналния облик на книгата, е предлагането на нов жанров модел, в който да бъде представена поезията на Пенчо Славейков, съответстващ на избистрянето на поетическата жанрова система с

напредването на второто десетилетие на XX век. За това говори както обособяването на оригинален раздел „Лирически песни”, така и работата върху раздела „Епически песни”.

Тези и още много примери от *“Избрани съчинения”* ни карат да свържем книгата с раждането на един дискурс, свързващ културите, във време, когато кризите отварят пукнатини, които вече не могат да бъдат затворени единствено с помощта на историческия дискурс. Както знаем книгата зрее почти десетилетие, а годината в която излиза е сред най-драматичните, когато подкопаният национален оптимизъм търси компенсация в намирането на универсални ценности, свързващи исторически или политически разделеното, било то разделение между културно минало и настояще, или между нашата култура и чуждите.

*Пенчо Славейков. *“Избрани съчинения”*. Нареди Мара Белчева. София, 1923 г.